

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. rugsėjo 8 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Andžej Maciejewski, Donato Šerno (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas) ir Jūratės Varanauskaitės, teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal pareiškėjos A. A. kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 11 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjos A. A. prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Baltarusijos Respublikos Mogiliavo srities Babruisko rajono ir Babruisko miesto teismo 2020 m. spalio 27 d. nutartį dėl teismo įsakymo; suinteresuotas asmuo A. S. (A. S.).

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių užsienio teismų sprendimų dėl išlaikymo priteisimo pripažinimą ir leidimą vykdyti Lietuvos Respublikoje, aiškinimo ir taikymo.
2. Pareiškėja A. A. kreipėsi į Lietuvos apeliacinį teismą ir, remdamasi 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų ir kitokių šeimos išlaikymo išmokų išieškojimo (toliau – Konvencija, 2007 m. Hagos konvencija) nuostatomis, prašė pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Baltarusijos Respublikos Mogiliavo srities Babruisko rajono ir Babruisko miesto teismo (toliau – ir Baltarusijos teismas, užsienio teismas) 2020 m. spalio 27 d. nutartį dėl teismo įsakymo, kuria nutarta išieškoti iš suinteresuoto asmens A. S. išlaikymą nepilnamečiam vaikui S. S., gimusiam (duomenys neskelbtini).

II. Teismo procesinio sprendimo esmė

3. Lietuvos apeliacinis teismas 2022 m. sausio 11 d. nutartimi pareiškėjos prašymo pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje užsienio teismo sprendimą netenkino.
4. Teismas nurodė, kad suinteresuotas asmuo apie užsienio teisme vykusį teisminį procesą nebuvo informuotas. Iš bylos duomenų nėra galimybės nustatyti, kokių būdu suinteresuotas asmuo buvo informuotas apie pradėtą teismo procesą. Teismo vertinimu, pareiškėjos pateikti duomenys patvirtina tik aplinkybę, kad suinteresuotam asmeniui 2020 m. spalio 30 d. buvo įteikta galutinė prašomos pripažinti ir leisti vykdyti nutarties kopija.
5. Teismas taip pat pažymėjo, kad suinteresuotas asmuo kartu su atsiliepimu į pareiškėjos prašymą pateikė Babruisko rajono ir Babruisko miesto priverstinio vykdymo skyriaus 2021 m. gruodžio 27 d. pažymą dėl išlaikymo įsiskolinimo apskaičiavimo, joje nurodoma, kad suinteresuotas asmuo vykdo prašomą pripažinti teismo nutartį ir neturi įsiskolinimų pareiškėjai.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

6. Kasaciniu skundu pareiškėja prašo pakeisti Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 11 d. nutartį ir tenkinti jos prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje minėtą užsienio teismo 2020 m. spalio 27 d. nutartį dėl teismo įsakymo. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - 6.1. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė 2007 m. Hagos konvencijos 10, 11, 15 straipsnių, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio, Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos 1992 m. spalio 20 d. sutarties dėl teisės pagalbos ir teisių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (toliau – Dvišalė sutartis) 59 straipsnio 2 dalies nuostatas.
  - 6.2. Vadovaujantis Baltarusijos Respublikos civilinio proceso kodekso 394 straipsniu, teismo procesas Baltarusijos Respublikos teismuose civilinėse bylose dėl išlaikymo nepilnamečiam vaikui priteisimo vyksta rašytinio bylos nagrinėjimo tvarka. Nutartis yra savaime vykdytinas dokumentas, jis buvo tinkamai įteiktas suinteresuotam asmeniui 2020 m. spalio 30 d., ir tai patvirtina byloje esantys duomenys. Suinteresuotas asmuo aptariamos nutarties neginčijo, todėl ji įsiteisėjo nuo 2020 m. spalio 27 d.
  - 6.3. Suinteresuotas asmuo buvo tinkamai informuotas apie Baltarusijos Respublikos teisme vykusį procesą, jam buvo tinkamai įteikta šio teismo priimta nutartis.
  - 6.4. Suinteresuotas asmuo gynėsi argumentu, kad jis savanoriškai vykdo teismo nutartį, taigi Lietuvos Respublikoje jam įteikti procesiniai dokumentai buvo žinomi.

7. Suinteresuotas asmuo atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 11 d. nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
  - 7.1. Pareiškėja kasaciniame skunde klaidinančiai teigia, kad prašoma pripažinti Baltarusijos teismo nutartis buvo įteikta suinteresuotam asmeniui. Pareiškėjai kreipiantis į Baltarusijos Respublikos teismą, buvo nurodytas suinteresuoto asmens ne faktinės gyvenamosios vietos, o deklaruotos gyvenamosios vietos adresas Baltarusijoje. Baltarusijos Respublikos teismo nutartis, dėl kurios vyksta ginčas, buvo įteikta suinteresuoto asmens motinai. Tik iš jos suinteresuotas asmuo sužinojo, kad pareiškėja inicijavo bylą Baltarusijos teisme dėl išlaikymo išieškojimo.
  - 7.2. Nutartyje buvo aiškiai nurodyta, kad šis procesinis dokumentas nėra skundžiamas, todėl suinteresuotas asmuo objektyviai negalėjo šios nutarties ginčyti apeliacine tvarka.
  - 7.3. Suinteresuotas asmuo nutartį pradėjo vykdyti ir iki šiol vykdo Baltarusijos Respublikoje. Suinteresuotam asmeniui tinkamai vykdamas Baltarusijos Respublikos teismo nutartį dėl išlaikymo išieškojimo, nėra pagrindo šios teismo nutarties vykdymą išplėsti į Lietuvos Respubliką. Pažymėtina, kad suinteresuotas asmuo gyveno ir iki šiol gyvena Baltarusijos Respublikos teritorijoje.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

8. Nagrinėjamoje byloje keliamas teisės klausimas dėl užsienio valstybės teismo sprendimo, kuriuo nepilnamečiam vaikui priteistas išlaikymas, pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje sąlygų ir tvarkos.
9. Pareiškėjos prašymas pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje kitos valstybės – Baltarusijos Respublikos – teismo sprendimą grindžiamas 2007 m. Hagos konvencijos 10, 11 ir 15 straipsnių nuostatomis (pareiškėjos 2021 m. spalio 8 d. prašymo 2 pastraipa).

Dėl 2007 m. Hagos konvencijos santykio su Dvišalės sutarties nuostatomis, reglamentuojančiomis bylose dėl išlaikymo priimtų teismo sprendimų pripažinimą ir leidimą vykdyti

10. 2007 m. Hagos konvencija Lietuvos Respublikai įsigaliojo 2014 m. rugpjūčio 1 d., Baltarusijos Respublikai – 2018 m. birželio 1 d. (dėl šios konvencijos galiojimo įvairioms valstybėms žr. 2007 m. Hagos konvencijos statuso lentelę, pateikiamą Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos interneto svetainėje <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=131>).
11. Lietuva ir Baltarusija taip pat yra sudariusios Dvišalę sutartį, kurioje, *inter alia* (be kita ko), įtvirtinta nuostatų dėl vienoje valstybėje priimtų teismo sprendimų, įskaitant išlaikymo bylose, pripažinimo ir leidimo vykdyti kitoje susitariančioje valstybėje. Todėl 2007 m. Hagos konvencijos ir Dvišalės sutarties atitinkamos nuostatos konkuruoja tarpusavyje.
12. Dvišalėje sutartyje nėra įtvirtinta aktualių teisės normų, reglamentuojančių šio dokumento santykį su kitais teisės aktais. 2007 m. Hagos konvencijos 51 straipsnio („Suderinimas su teisės aktais ir papildomais susitarimais“) 1 dalyje įtvirtinta, jog ši Konvencija neturi poveikio iki jos sudarytiems tarptautinės teisės aktams, kurių šalys yra susitariančiosios valstybės ir kuriuose įtvirtintos nuostatos, taikomos šioje Konvencijoje reglamentuojamiems klausimams. To paties straipsnio 2 dalyje nurodyta, jog kiekviena susitariančioji valstybė su viena ar keliomis susitariančiosiomis valstybėmis gali sudaryti susitarimus, kuriuose įtvirtintos nuostatos, taikomos šioje Konvencijoje reglamentuojamiems klausimams, kad pagerintų Konvencijos taikymą tarpusavio santykiuose, jeigu tokie susitarimai atitinka Konvencijos tikslus ir paskirtį ir tų valstybių santykiuose su kitomis susitariančiosiomis valstybėmis neturi poveikio Konvencijos nuostatų taikymui. Valstybės, sudariusios tokių susitarimų, jo kopiją perduoda šios Konvencijos depozitarui. 2007 m. Hagos konvencijos 51 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad šio straipsnio 1 ir 2 dalys taip pat taikomos abipusiems susitarimams ir unifikuotai teisei, grindžiamai ypatingais atitinkamų valstybių ryšiais.
13. 2007 m. Hagos konvencijos 52 straipsnio („Didžiausio veiksmingumo taisyklė“) 1 dalyje nustatyta, kad ši Konvencija neužkerta kelio sutarties, susitarimo ar kito tarptautinės teisės dokumento, galiojančio prašančiajai ir prašomajai valstybei, taikymui arba prašomojoje valstybėje galiojančio abipusio susitarimo taikymui, kuriuose numatyta: a) išsamesni sprendimų dėl išlaikymo pripažinimo pagrindai, nepažeidžiant Konvencijos 22 straipsnio f punkto; b) supaprastintos ir pagreitinotos prašymų pripažinti arba pripažinti ir vykdyti sprendimus dėl išlaikymo procedūros; c) palankesnė teisinė pagalba nei numatyta 14–17 straipsniuose; arba d) procedūros, leidžiančios pareiškėjui prašančiojoje valstybėje pateikti prašymą tiesiogiai prašomosios valstybės centrinei institucijai.
14. Pagal 2007 m. Hagos konvencijos 52 straipsnio 2 dalį, ši Konvencija neužkerta kelio galiojančio įstatymo, numatančio veiksmingesnes taisykles nei nurodytas šio straipsnio 1 dalies a–c punktuose, taikymui prašomojoje valstybėje. Tačiau kiek tai susiję su šio straipsnio 1 dalies b punkte nurodytomis supaprastintomis ir pagreitintomis procedūromis, jos turi atitikti apsaugos, kuri šalims užtikrinama 23 ir 24 straipsniais, reikalavimus, visų pirma keliamus šalių teisėms būti tinkamai informuotoms apie procedūras ir turėti galimybę būti išklausytoms, taip pat prieštaravimo arba apskundimo pasekmėms.
15. 2007 m. Hagos konvencijos parengiamuosiuose dokumentuose nurodoma, jog koordinavimas yra būtinas, kad skirtingose tose pačiose susitariančiosiose valstybėse galiojančiose priemonėse būtų taikomos veiksmingiausios šių priemonių taisyklės ir sprendžiami galimi konfliktai, kylantys taikant skirtingas jų taisykles. Be to, kadangi dabartinių derybų tikslas yra modernizuoti, patobulinti ir supaprastinti tarptautinę išlaikymo sumų išieškojimo sistemą, naujuoju dokumentu turėtų būti pasiiektas protingas galiojančių daugiašalių, regioninių ir dvišalių dokumentų koordinavimas (žr. *Co-Ordination Between The Maintenance Project And Other International Instruments*. Preliminary Document No 18 of June 2006 for the attention of the Special Commission of June 2006 on the International Recovery of Child Support and other Forms of Family Maintenance, nuoroda internete <https://assets.hcch.net/docs/13246fb8-ebaf-4f00-b9fd-c15975893c27.pdf>, p. 3).
16. Parengiamuosiuose dokumentuose rašoma, kad naujasis Hagos režimas gali neturėti įtakos kitoms taisyklėms, numatytoms kituose dokumentuose. Jis apims bendro veikimo, pripažinimo ir vykdymo, teisinės pagalbos, tėvystės nustatymo, įrodymų gavimo ir galbūt dokumentų įteikimo taisykles. Tačiau atsižvelgiant į šios srities sudėtingumą ir į visus daugiašalius, regioninius ir dvišalius dokumentus, abipusiškumo sistemas ir vidaus įstatymus, kuriais galima pasinaudoti dėl išlaikymo išieškojimo, gali būti tikslinga būsimą Hagos režimą taikantiems asmenims konkrečiai nurodyti, kad galima pasinaudoti tam tikromis kitomis taisyklėmis. Tai neabejotinai bus naudinga pereinamuoju laikotarpiu, kai kelios priemonės turės ir toliau koegzistuoti. Tačiau laikui bėgant, kadangi naujasis Hagos režimas sudarys pasaulinę sistemą, kurioje veiks regioninės ir dvišalės priemonės, derinimo nuostata dėl „veiksmingiausios taisyklės“ turėtų būti naudojama rečiau (ten pat, p. 11).

17. Iš to, kas pasakyta, išplaukia, kad, 2007 m. Hagos konvencijai įsigaliojus Lietuvai ir Baltarusijai, Dvišalės sutarties nuostatos, reglamentuojančios 2007 m. Hagos konvencijos sureguliuotus klausimus, toliau galioja, tačiau turi būti laikomasi 2007 m. Hagos konvencijoje įtvirtintų koordinavimo taisyklių, pirmenybę suteikiant veiksmingesnei iš kelių konkuruojančių priemonių.
18. Nagrinėjamu atveju, kiek tai susiję su teismo sprendimų dėl išlaikymo judėjimu, 2007 m. Hagos konvencija nustato veiksmingesnes taisykles nei Dvišalė sutartis, nes pagal nutylėjimą (t. y. atitinkamai valstybei nedeklaravus, kad ji kitų valstybių teismų sprendimų pripažinimui toliau taikys egzekvaturos procedūrą) įtvirtina supaprastintą pripažinimo ir vykdymo teisinį režimą (apie šią procedūrą žr. toliau). Lietuva ar Europos Sąjunga nėra atlikusios pirmiau aptartos deklaracijos.
19. Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, nagrinėjamai bylai taikytina 2007 m. Hagos konvencija.

Dėl teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo tvarkos pagal 2007 m. Hagos konvenciją bei šios procedūros metu priimtų teismo procesinių sprendimų apskundimo tvarkos

20. 2007 m. Hagos konvencijos 1 straipsnyje („Konvencijos tikslas“) reglamentuota, kad šia Konvencija siekiama užtikrinti veiksmingą tarptautinių vaikų ir kitokių šeimos išlaikymo išmokų išieškojimą, visų pirma sukuriant visapusišką susitariančiųjų valstybių institucijų bendradarbiavimo sistemą, užtikrinant sprendimų dėl išlaikymo pripažinimą ir vykdymą ir reikalaujant veiksmingų priemonių, padedančių greitai vykdyti sprendimus dėl išlaikymo (a, c ir d punktai).
21. Šios konvencijos 2 straipsnio („Taikymo sritis“) 1 dalies a punkte nurodyta, kad ši konvencija taikoma iš tėvų ir vaiko santykių kylančioms prievolėms išlaikyti jaunesnį nei 21 metų asmenį.
22. Vadovaujantis analizuojamos konvencijos nuostatomis, kreditoriui, siekiančiam teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo kitoje susitariančiojoje šalyje, Konvencijoje įtvirtinti du būdai kreiptis į kompetentingą vykdymo valstybės instituciją – per centines institucijas (Konvencijos 9 straipsnis, 10 straipsnio 1 dalies a ir b punktai, 23 straipsnio 2 dalis) arba tiesiogiai į kompetentingą vykdymo valstybės instituciją (Konvencijos 37 straipsnis, 19 straipsnio 5 dalis, 23 straipsnio 3 dalis).
23. Nagrinėjamu atveju teismui pateikti kompetentingų Baltarusijos institucijų dokumentai – užpildytos formos, tačiau iš Lietuvos teismų informacinėje sistemoje LITEKO esančios bylos Nr. 2T-8-798/2022 informacijos, konkrečiai – advokato pasirašyto prašymo dėl Baltarusijos Respublikos teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti datos bei kompetentingų Baltarusijos institucijų dokumentų pildymo datų matyti, kad pareiškėjos prašymas šiam teismui buvo pateiktas ne per Lietuvos ir Baltarusijos centines institucijas, bet tiesiogiai.
24. Konvencijoje reglamentuotas kartu su prašymu dėl teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo kompetentingai vykdymo valstybės institucijai teikiamų dokumentų sąrašas. Remiantis Konvencijos 25 straipsnio 1 dalimi, prie 23 arba 24 straipsnyje nurodyto prašymo dėl pripažinimo ir vykdymo pridedama: a) visas sprendimo tekstas; b) dokumentas, kuriuo patvirtinama, kad sprendimas kilmės valstybėje vykdytinas, o administracinės institucijos sprendimo atveju – dokumentas, kuriuo patvirtinama, kad įvykdyti 19 straipsnio 3 dalyje nustatyti reikalavimai, nebent ta valstybė pagal 57 straipsnį yra nurodžiusi, kad jos administracinių institucijų sprendimai visada atitinka šiuos reikalavimus; c) jei atsakovas neatvyko ir jam nebuvo atstovaujama procedūroje kilmės valstybėje, dokumentas arba dokumentai, kuriais atitinkamai patvirtinama, kad atsakovui buvo tinkamai pranešta apie procedūrą ir suteikta galimybė būti išklausytam arba kad jam buvo tinkamai pranešta apie sprendimą ir suteikta galimybė pateikti dėl jo prieštaravimą arba apskūsti fakto ir teisės klausimus; d) prireikus, dokumentas, kuriame nurodytas bet kokių įsiskolinimų dydis ir apskaiciavimo data; e) prireikus, kai priimtas sprendimas, kuriame nurodytas automatinis sumos indeksavimas, – dokumentas, kuriame pateikiama tokiam apskaiciavimui reikalinga informacija; f) prireikus, dokumentai, kuriuose nurodyta, kokio masto nemokama teisinė pagalba pareiškėjui buvo suteikta kilmės valstybėje.
25. Pagal to paties straipsnio 2 dalį, pateikus prieštaravimą arba skundą pagal 2007 m. Hagos konvencijos 23 straipsnio 7 dalies c punktą arba valstybės, į kurią kreipiamasi, kompetentingai institucijai paprašius, visų atitinkamų dokumentų kopijas, patvirtintas kilmės valstybės kompetentingos institucijos, nedelsiant pateikia: a) prašančiosios valstybės centrinę instituciją, kai prašymas pateiktas pagal III skyriaus nuostatas; b) pareiškėjas, kai prašymas pateiktas tiesiogiai valstybės, į kurią kreipiamasi, kompetentingai institucijai.
26. Konvencijos 23 straipsnio, reglamentuojančio prašymo dėl pripažinimo ir vykdymo nagrinėjimo procedūrą, 3 dalyje įtvirtinta, kad tais atvejais, kai prašymas pagal 19 straipsnio 5 dalį pateikiamas tiesiogiai valstybės, į kurią kreipiamasi, kompetentingai institucijai, ši institucija neatidėliodama pripažįsta sprendimą vykdytinu arba užregistruoja jį vykdyimo procedūrai.
27. To paties straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad atsisakyti pripažinti arba registruoti galima tik 22 straipsnio a punkte nustatytu pagrindu. Šiuo etapu nei pareiškėjas, nei atsakovas negali pateikti jokių prieštaravimų. Vadovaujantis Konvencijos 23 straipsnio 5 dalimi, pareiškėjui ir atsakovui nedelsiant pranešama apie pripažinimą arba registravimą pagal šio straipsnio 2 ir 3 dalis arba apie atsisakymą pripažinti ar registruoti pagal šio straipsnio 4 dalį; jie gali pateikti prieštaravimą arba apskūsti sprendimą fakto ir teisės klausimais. Vadovaujantis to paties straipsnio 6 dalimi, skundas turi būti pateiktas per 30 dienų nuo pranešimo pagal šio straipsnio 5 dalį. Jei prieštaraujanti šalis negyvena susitariančiojoje valstybėje, kurioje sprendimas buvo pripažintas ar registruotas arba atsisakyta tai padaryti, skundas pateikiamas per 60 dienų nuo pranešimo.
28. Konvencijos 23 straipsnio 7 dalyje reglamentuota, jog skundas gali būti grindžiamas tik: a) 22 straipsnyje nustatytais atsisakymo pripažinti ir vykdyti sprendimą pagrindais; b) 20 straipsnyje nurodytais pripažinimo ir vykdymo pagrindais; c) pagal 25 straipsnio 1 dalies a, b ar d punktus arba 3 dalies b punktą perduotų dokumentų autentiškumu ir vientisumu. Pagal to paties straipsnio 8 dalį, atsakovo skundas taip pat gali būti grindžiamas skolinės prievolės įvykdymu, jei sprendimo pripažinimas ir vykdymas susiję su anksčiau atsiradusiomis mokėjimo prievolėmis. Pagal Konvencijos 23 straipsnio 9 dalį, pareiškėjui ir atsakovui nedelsiant pranešama apie sprendimą dėl prieštaravimo arba skundo. To paties straipsnio 10 dalyje nustatyta, kad tolesnis apskundimas, jei tokia galimybė nustatyta valstybės, į kurią kreipiamasi, teisėje, negali sustabdyti sprendimo vykdymo, nebent susiklostytų išskirtinės aplinkybės. Aptariamo straipsnio 11 dalyje nurodyta, kad sprendimus dėl pripažinimo ir vykdymo, įskaitant bet kokius skundus, kompetentinga institucija priima kuo greičiau.
29. Konvencijos 20 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad vienoje susitariančiojoje valstybėje (kilmės valstybėje) priimtas sprendimas pripažįstamas ir vykdomas kitoje susitariančiojoje valstybėje, jei: a) pradedant procedūrą atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta buvo kilmės valstybėje; b) atsakovas aiškiai sutiko su jurisdikcija arba įsitraukė į klausimo nagrinėjimą iš esmės, pasitaikius pirmai galimybei neprieštaraudamas jurisdikcijos pasirinkimui; c) pradedant procedūrą kreditoriaus nuolatinė gyvenamoji vieta buvo kilmės valstybėje; d) pradedant procedūrą vaiko, kurio atžvilgiu nurodyta mokėti išlaikymą, nuolatinė gyvenamoji vieta buvo kilmės valstybėje su sąlyga, kad atsakovas kartu su vaiku gyveno toje valstybėje arba turėjo joje gyvenamąją vietą ir ten vaiką išlaikė; e) šalys sudarė rašytinį susitarimą dėl jurisdikcijos, išskyrus ginčus dėl vaiko išlaikymo prievolių; arba f) sprendimą priėmė institucija, kompetentinga asmens civilinės būklės arba tėvų valdžios nustatymo klausimais, nebent jurisdikcija buvo grindžiama vien vienos iš šalių pilietybe.
30. Konvencijos 21 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad jei valstybė, į kurią kreipiamasi, negali pripažinti arba vykdyti viso sprendimo, ji pripažįsta arba vykdo bet kurią atskiriamą sprendimo dalį, kuri gali būti pripažįstama arba vykdoma. To paties straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad visada galima prašyti dalies sprendimo pripažinimo arba vykdymo.
31. Konvencijos 22 straipsnyje nurodyta, kad galima atsisakyti pripažinti ir vykdyti sprendimą, jei: a) sprendimo pripažinimas ir vykdymas aiškiai prieštarauja valstybės, į kurią kreipiamasi, viešajai tvarkai (angl. *ordre public*); b) sprendimas buvo gautas procedūros metu panaudojant

apgaule; c) valstybės, į kurią kreipiamasi, institucijoje vyksta procedūra tarp tų pačių šalių dėl to paties dalyko ir joje ta procedūra pradėta pirma; d) sprendimas prieštarauja valstybėje, į kurią kreipiamasi, arba kitoje valstybėje priimtam sprendimui dėl ginčo tarp tų pačių šalių ir to paties dalyko su sąlyga, kad pastarasis sprendimas atitinka būtinas sąlygas, keliamas jo pripažinimui ir vykdymui valstybėje, į kurią kreipiamasi; e) tais atvejais, kai atsakovas neatvyksta arba nedalyvauja kilmės valstybėje vykstančioje procedūroje: i) kai kilmės valstybės teisėje nustatyta, kad apie procedūrą pranešama, atsakovui nebuvo tinkamai pranešta apie procedūrą ir jis negalėjo būti išklausytas; arba ii) kai kilmės valstybės teisėje nenustatyta, kad apie procedūrą pranešama, atsakovui nebuvo tinkamai pranešta apie sprendimą ir jis negalėjo pateikti prieštaravimo arba apskūsti sprendimo fakto ir teisės klausimais; arba f) sprendimas priimtas pažeidžiant 18 straipsnį.

32. Atsižvelgiant į pirmiau nurodytą teisinį reglamentavimą, tais atvejais, kai dėl teismo sprendimo pripažinimo vykdytinu kreipiamasi tiesiogiai į pripažįstančiosios valstybės kompetentingas institucijas, teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūra vyksta taip (šiuo klausimu žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 2 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-184-969/2020](#) pateikiamus išaiškinimus):

32.1. Lietuvos apeliaciniam teismui tiesiogiai paduodamas prašymas ir jo priedai – Konvencijos 25 straipsnio 1 dalyje nurodyti dokumentai.

32.2. Bylą nagrinėjantis vienas Lietuvos apeliacinio teismo teisėjas (Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo (toliau – ir Įstatymas) 4 straipsnio 5 dalis) patikrina, ar pareiškėjo pateikiami procesiniai dokumentai atitinka Lietuvos Respublikos nacionalinėje proceso teisėje įtvirtintus bendruosius procesinius dokumentams keliamus reikalavimus (Įstatymo 4 straipsnio 4 dalis), ar prie prašymo pridėti Konvencijos 25 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti dokumentai.

32.3. Nustatęs, kad nurodyti reikalavimai netenkinami, teismas vadovaujasi Įstatymo 4 straipsnio 5 dalyje įtvirtintomis taisyklėmis – laiko prašymą nepaduotu arba nustato terminą procesinio dokumento trūkumas pašalinti (jeigu pareiškėjas gyvena Lietuvos Respublikoje, nurodė adresą Lietuvos Respublikoje arba telekomunikacijų galinio įrenginio adresą, kuriuo pareiškėjui būtų įteikiami procesiniai dokumentai, arba paskyrė atstovą byloje ar įgaliotą asmenį procesiniams dokumentams gauti, gyvenantį (turintį profesinės veiklos buveinę) Lietuvos Respublikoje). Pagal Konvencijos 25 straipsnio 2 dalį teismas turi teisę paprašyti, kad pareiškėjas, be kita ko, pateiktų visų Konvencijos 25 straipsnio 1 dalyje nurodytų dokumentų kopijas, patvirtintas kilmės valstybės kompetentingos institucijos.

32.4. Nustatęs, kad šios nutarties 23.2 papunktyje nurodyti reikalavimai tenkinami, teismas patikrina, ar kilmės valstybės teismo sprendimas neprieštarauja viešajai tvarkai (Konvencijos 23 straipsnio 4 dalis).

32.5. Atlikęs patikrinimą viešosios tvarkos aspektu, teismas nutartini pripažįsta sprendimą vykdytinu arba atmeta pareiškėjo prašymą dėl prieštaravimo viešai tvarkai (Konvencijos 23 straipsnio 3 ir 4 dalys). Šioje nutartyje turi būti nurodyta jos peržiūrėjimo ir įsiteisėjimo tvarka (Įstatymo 4 straipsnio 5 dalis).

32.6. Priėmęs procesinį sprendimą, teismas pareiškėjui bei suinteresuotam asmeniui nedelsiant praneša apie sprendimo pripažinimą vykdytinu pagal 23 straipsnio 2 ir 3 dalis arba apie atsisakymą pripažinti vykdytinu pagal šio straipsnio 4 dalį.

32.7. Pareiškėjas ir suinteresuotas asmuo Konvencijoje nustatyta tvarka turi teisę prašyti peržiūrėti nutartį fakto ir teisės klausimais (Konvencijos 23 straipsnio 5 dalis). Prašymas peržiūrėti nutartį turi būti paduotas per 30 dienų nuo pranešimo pagal Konvencijos 23 straipsnio 5 dalį. Jei prieštaraujanti šalis negyvena susitariančiojoje valstybėje, kurioje sprendimas buvo pripažintas ar registruotas arba atsisakyta tai padaryti, prašymas peržiūrėti nutartį pateikiamas per 60 dienų nuo pranešimo (23 straipsnio 6 dalis). Prašymas peržiūrėti nutartį gali būti grindžiamas tik 22 straipsnyje nustatytais atsisakymo pripažinti ir vykdyti sprendimą pagrindais, 20 straipsnyje nurodytais pripažinimo ir vykdymo pagrindais, pagal 25 straipsnio 1 dalies a, b ar d punktus arba 3 dalies b punktą perduotų dokumentų autentiškumu ir vientisumu (23 straipsnio 7 dalis). Suinteresuoto asmens prašymas peržiūrėti nutartį taip pat gali būti grindžiamas skolinės prievolės įvykdymu, jei sprendimo pripažinimas ir vykdymas susiję su anksčiau atsiradusiomis mokėjimo prievolėmis (8 dalis).

32.8. Prašymas peržiūrėti nutartį paduodamas Lietuvos apeliaciniam teismui. Prašymui nagrinėti sudaroma Lietuvos apeliacinio teismo trijų teisėjų kolegija, kuri peržiūri vieno Lietuvos apeliacinio teismo teisėjo priimtą nutartį (Įstatymo 31⁸ straipsnio 1 dalis) ir šiuo klausimu priima nutartį.

32.9. Pareiškėjui ir suinteresuotam asmeniui nedelsiant pranešama apie sprendimą dėl prašymo dėl nutarties peržiūrėjimo (Konvencijos 23 straipsnio 9 dalis).

32.10. Lietuvos apeliacinio teismo trijų teisėjų kolegijos priimta nutartis gali būti skundžiama kasaciniu skundu Lietuvos Aukščiausiam Teismui Įstatymo 31⁸ straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka.

33. Iš cituoto teisinio reguliavimo ir kasacinės praktikos darytina išvada, kad Lietuvos apeliacinis teismas, gavęs pareiškėjos prašymą, turėjo apsiriboti šios nutarties 23.1–23.5 papunkčiuose nurodytų kriterijų (atitiktis bendriesiems procesiniams dokumentams keliamiems reikalavimams, dokumentų pakankumas ir viešosios tvarkos kriterijus) patikrinimu.

34. Savo ruožtu pareiškėja, laikydamosi 2007 m. Hagos konvencijos procedūrų, dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 11 d. nutarties peržiūrėjimo turėjo kreiptis į Lietuvos apeliacinį teismą, o kasacine tvarka galėjo būti skundžiama tik po aptariamą peržiūros priimta Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų kolegijos nutartis. Taigi pareiškėja neturėjo teisės dėl ginčijamos Lietuvos apeliacinio teismo nutarties paduoti kasacinį skundą ([CPK 341 straipsnis](#)). Tai sudaro teisinį pagrindą kasacinį procesą nutraukti ([CPK 356 straipsnio](#) 6 dalis).

35. Skundžiamos Lietuvos apeliacinio teismo nutarties rezoliucinėje dalyje, be kita ko, nurodyta, kad ji įsiteisėja nuo jos priėmimo dienos ir per tris mėnesius gali būti skundžiama kasaciniu skundu Lietuvos Aukščiausiam Teismui. Kadangi pareiškėja Lietuvos apeliacinio teismo nutarties apskundimo teise pasinaudojo tokiu būdu, koks yra nurodytas pačioje skundžiamoje teismo nutartyje, kasaciniam teismui šioje nutartyje išaiškinus, kokia tvarka turėjo būti skundžiama minėta Lietuvos apeliacinio teismo nutartis, Konvencijos 23 straipsnio 6 dalyje nurodytas prieštaravimo pateikimo terminas šalims skaičiuotinas nuo dienos, kada atitinkamam asmeniui, kaip to reikalauja Konvencijos 23 straipsnio 5 dalis ir Įstatymo 4 straipsnio 5 dalis, pranešta apie tinkamą teisės apskūsti Lietuvos apeliacinio teismo nutartį įgyvendinimo tvarką – nuo šios kasacinio teismo nutarties įteikimo kiekvienai iš šalių dienos.

Dėl teisės į tinkamą procesą užtikrinimo Baltarusijoje vykusiame teismo procese patikrinimo sprendžiant dėl teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje

36. Iš skundžiamos Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 11 d. nutarties motyvuojamojoje dalyje išdėstytų argumentų matyti, jog teismas analizavo suinteresuoto asmens teisės į tinkamą procesą užtikrinimą daugiausia išankstinio informavimo apie teismo procesą aspektu. Nors teismas pripažino, kad prašomos pripažinti ir leisti vykdyti užsienio valstybės teismo nutarties kopija buvo įteikta suinteresuotam asmeniui, teismas laikė, jog informavimas apie teismo sprendimo priėmimą, nesant duomenų dėl išankstinio informavimo apie teismo procesą, nesudaro teisinio pagrindo pripažinti ir leisti vykdyti Baltarusijos teismo nutartį. Kitaip tariant, teismas vertino asmens informavimą taikydamas įprastam

teismo procesui aktualų teisinį standartą.

37. Šiame kontekste kasacinis teismas atkreipia dėmesį, kad prašomas pripažinti ir leisti vykdyti Baltarusijos Respublikos teismo procesinis sprendimas buvo priimtas sumariniam procese, konkrečiai – teismui priėmus teismo įsakymą.
38. Kadangi teisės į tinkamą procesą pažeidimas kilmės valstybėje iš tiesų gali sudaryti teisinį pagrindą atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti tos šalies teismo sprendimą kitoje valstybėje, būtina šias aplinkybes įvertinti atsižvelgiant, *inter alia* (be kita ko), į taikytinas teisės normas, reglamentuojančias informavimą apie teismo procesą ir procesinių dokumentų įteikimą. Nagrinėjamoje byloje suinteresuoto asmens informavimas ir procesinių dokumentų įteikimas vyko Baltarusijos Respublikos viduje (t. y. nesant duomenų, kad procesiniai dokumentai siųsti iš vienos valstybės į kitą), todėl šiuo klausimu būtina įvertinti kilmės valstybės teisės aktuose įtvirtintą teisinį reglamentavimą.
39. Baltarusijos Respublikos teismo sprendime nurodyta, kad jis yra priimtas vadovaujantis šios šalies Civilinio proceso kodekso 394, 395–397 straipsniais. Šiose teisės normose, *inter alia*, aptarta ir atsakovo informavimo bei procesinių dokumentų įteikimo jam tvarka. Kasacinis teismas atkreipia dėmesį, kad šiuo klausimu yra priimtas Baltarusijos Respublikos Aukščiausiojo Teismo plenumo 2006 m. birželio 29 d. nutarimas Nr. 4 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant prašymus teismo įsakymų proceso tvarka“, kuriame yra pasisakyta dėl pirmiau nurodytų normų taikymo.
40. Tuo atveju, jeigu pareiškėja nuspręstų pasinaudoti teise ir reikalautų Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 11 d. nutarties peržiūros Lietuvos apeliacinio teismo trijų teisėjų kolegijoje, pirmiau nurodytas užsienio valstybės teisinis reguliavimas būtų teisškai reikšmingas vertinant standartus, pagal kuriuos tokio pobūdžio teismo procesuose Baltarusijoje yra užtikrinamos atsakovo procesinės teisės.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų paskirstymo

41. Kasaciniam teismui nustatčius, jog Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 11 d. nutartis negalėjo būti skundžiama kasacine tvarka, kasacinis procesas nutrauktinas.
42. Šalims kasaciniame skunde ir atsiliepime į jį nesuformulavus prašymų dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo, kasacinis teismas šio klausimo nesprendžia.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 356 straipsnio 6 dalimi, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Kasacinį procesą pagal pareiškėjos A. A. kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. sausio 11 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjos A. A. prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Baltarusijos Respublikos Mogiliavo srities Babruiško rajono ir Babruiško miesto teismo 2020 m. spalio 27 d. nutartį dėl teismo įsakymo, suinteresuotas asmuo A. S. (A. S.), nutraukti.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos

Teisėjai

Andžej Maciejewski

Donatas Šernas

Jūratė Varanuskaitė